מבעד למסוה

(שעורים בהסתכלות)

שבוע של בשורות טובות וישועות ונחמות עלינו ועל כל ישראל מכל צד ובעיקר מלונדון הבירה והמעטירה.

הנציב החדש בטיח לנו „והיים ונבעית" שם בלונדון עוד לפני בואו לא"י וישלח לנו ברכה והצלחה בכל מעשי ידינו, כנראה, כדי ל„שכך חמה" אחרי מעשה הכותל.

הקולונל ו ג ' ו י ד, זה ה„שר בתיגור" של דישראל שרנו משתדל לעשות „מנין" שביעי בא"י (הגוי קו־ראים לזה בטעות: „דיריקטור"...), ואחב"י ובייחוד „פועלי ציון" בברלין הם כבר בתקיע השביעי, באילו וג'ווד זה הוא הממשלה הבריטית וכל דבור היוצא מפיו בברלין א. בעלום אחר — הלכה למשה מסיני.

וגם ה„גרף צפלין", זה המגדל המפורסם באויר, הגיע ב"ה בשלום למ־דינה הפצו באמריקה והעיר ברלין צהלה ושמחה: גדול יום זה מיום שבו כבשו את ס י ד ן לפני ששים שנה, ומרוב השמחה שלהם למעלה, שכחנו במעט את צרותינו פה למטה.

וישוב בשורה נעימה: אמרו, ווזיר המושבות, נתן הצהרה חדשה ליעקב שפירא, מנהל היקבים בארצנו, יגב הכשר בנישפנקא־דמלכותא על היינות של ראשון לציון וזכרון יעקב. מיסתפינא, שרק בחיש המנהל הזה ראיון מאת לוק ואפילו מאת מילס או קיטרוטש לא היה מישיג מהם, ולו גם זכה לזה היו רושמים את הרשותיו על היינות לזכרון „בצריך עיון" כנ־הוג.

ומשנכנס יין (לא יי"ן) זה שנר־ראדריים, שהשקה את רוטשילד „טפי" המיטב הטוב באמריקה וש־בה דיביים אפילו „רהבריר"...) — יצא סוד גדול לכל עין רבותי היא: בכל הילה, מזופת, אעפ"י שהרב הראשי בקוק ר' ה ר י, צועק „גוואלד"

מכר „לבו".

ב'גובינתים — שנים אוחזין בטלית. אוסישקין צועק: „יבותל היא שלי!" והמועצה המושלמית צועקת: „אל נא יתערבו היהודים בענין לא להם!" (כלומר בכותל המערבי) — „שני כיכרים או יאחוז?" מה זה עסקם של היהודים?) ובא הפסיק הישלישי של עשרת הישבטים והכריע ביניהם ואומר: הרבה כר' ישמעאל — „בסטטוס־קוו", ברוא.

זכורני, לפני 8 שנים כשאך נסו הגויים ל„תקן" את הכותל, מיד נתן עוזר ידין א ל י ע ז ר ב ן י ה ו ד ה לסטורס ומחה בכל תוקף לא בשם הדת ולא בשם הועד הלאומי ולא בשם ועד העיר ולא בשם כל ישראל אלא מטעם ועדת העתיקות בירושלים והבנין נפסק. ועכשיו, שבנו ששה נדבכים חדשים ורק ב"ב ועד העיר ה מ י ו ה ס שלנו למושל ומחה באגרות הטהורה והיפה שלו נגד המפגלל החדש נשמע קול בשי־חיה, כשם שנשמעים לתחנות, — והראה כי גדול כח התלמיד מכח הרב בתפיסין.

ניכחנו לראות כי מישלני החז־בים הוא מופלג גדול לא רק בעניני מדת ארוך־תקודיש ובמספר הנרות אצל הכותל, ג"א יודע הוא מה למעלה ומה למטה והוא אומר: לא למעלה וגם למטה, אלא כמעלה...) והסרה גם היא — „אגדל להבדיל ה„פשר ט'" של ויפוחם על הכותל: תגדר בנים ותחתונים של היהודים, מחמת שאני תמיד כ א ד מ ה, שנרבבים האמצעיים הם של הרומאים מבני אדם, שהם תמיד „באמצע", והשורות העליונות הן של הערבים, כי יד הערבים תמיד על העליונה. והרי ספר של המושל על א„י יוכיח!

והדברים עתיקים, כלומר שהם נובעים מהעתיקות בעירנו. רצוי היה להזמין את הפרופיסיר שלנו טרפייר כדי שיספר קצת לא ביד ואבשלום כי אם ב„יד" הנסתרת נגד היהודים בינינו ובין שכנינו יהודות ב ע ת י ה ו ה בעירנו את מקור הרעה ומזימות שכנים נגדנו...

ואולי מקור כל הצרות הוא בשתי המלים, שנוספו לנו בזמן האחרון וה־ביאו עלינו את כל הפורענויות: „סטטוס קוו"?

אגב, הגידו־נא לי אם תיבות איזהו ה„רוח" שהמציא את הביטוי האויל הזה „בסטטוס־קוו" הא?

* * *

בזמן האחרון — לפני היום ימים בערך — הופיע ב„הארץ" מא־מר בשם „יובל קטן" ותחת הכותרת הזו באה רשימה ארוכה ע"א יובלו של אחד המורים־הסופרים בארצנו.

תלמידי חכמים שאלו: מה פירוש „יובל קטן" הן אנחנו יודעים כי יש יובל גדול של חמישים שנה וחצי יובל של עשרים וחמש שנים אבל שיש „יובל קטן" — את זה ראינו ב„הא־רץ", רק בפעם הראשונה, בתמיה!

אבל — שכיום יאריך וגם „הארי־היום" יחד נשבעו שאין מידת בעולם מני זה, ומגלה טמירין מתוך הדרך המערבית גלה לנו את יסוד הזה:

הכותב קרא את מאמרו בשם „י ו ב ל ז ו ט א", כלומר לכבוד יובלו של המורה־הסופר ה. ר זוטא אבל המתקן והמסגנן במערכת „הא־רץ", שהוא אוהב לכתוב על טוהרת הלשון, ואינו סובל את המלים הזרות — בחשבו כי בעל המאמר מכוון בדבריו „יובל זוטא" ליובל הקטן בתוך „הדך ארוך וזוטא" או „בהדראקיתי זו־טא", מחק את שתי של המילה הזה ויצא — היובל הקטן...

* * *

כתבו זוכרים היטב את דברי רמז וחבריו בישיבת המועצה בת"א על עניני „שמחת תורה" בנגד החג ה ב ו ר ג נ י, ובעיקר בנגד המורים מגרצ'ים ושופרמן המתנבים דור של „בריונים" בנין ארח של ערב שמחת תורה, ומדת המיטית, כנראה, חמיר דרגה יופי בבתי הספר ויתחיל מורה את הפריניתיהם, שמכים בהם את הילדים ומלמדים אותם כיצד להשתמש במקל — — —

מתוך כך זה, אפשר היה להשוב, עפ"י היקש הגיוני בריא, שלכתפ„ה מר רמז וחבריו לא ישלחו את בניהם לבתי הספר הבורגנים הארה ולא יבוא אי בר' אמות שלהם. ואיים מה נהדר הנין: בנו מחלונו הביא רמז את בנו לרשמי במוסדות ד' של הגני־בת „הרצליה" — „ביתה"ר החברי על גדיד מורי הספר" — והופיע גם מי גירין כבודו ובעצמו עם בתו להכניסה תחת כנפי השכינה הבורג־נית...

ובכן, מה, אדוני המשאליים? האם כך נועיבם באסכלת התא הזו „הצא עם כני חמים?" ומדיע־ריותיו, אינכם שולחים את ילדיכם לבית הספר של „הנוער העובד?" הלא שם בודאי אין מלקים!

או האם שם מחנכים רק בני פו־עלים ולא בני מ נ ה י ג י ם?... „איפה ואיפה" — האין זאת?

* * *

ולבת בשבוע זו הגג בת"א הועץ המסחרי של מדינת פולין, הה"ה ה י ר כ י מאר"ל, הגיגת בר מצוה של בנו יחידו, והזמנו לשם, לכבוד האבי ערב־חג, אורחים רבים ונכבדים מהם הביאו אי שלחו להתקדשים מתנ־ות יפות לבר־המצוה שלו, ספרים יפ־ים וכלי כתיבה נאים, כנהוג.

ולבת הגיעה מתנה יפה, מנחה של חה מאת מיטריה בבודה והשונה בת"א ובעירנו — ספר „עבית החמ־דה" בכריכה נהדרה ובתוך הספר היה מונח ברטיס קטן ועליו שלוי היה נדפס באנגלית טהורה:

[illegible] Perlitz

כלומר: הגברת שושנה פרליץ. כר־טיס זה נדפס, כנראה, בשפה הרשמית של זרת ההשפעה והתרבות העברית אשר בעיר העברית הראשונה...

אולי תואיל הגברת להזמין ב"אר־מנות" שלה מאה כרטיסי בקור גם ב ע ב ר י ת?

ומסביב לשלחן הערוך ישבו אור־חים ואורחות ואך נכון לשתות את רבם אי לקערות המרא ת טב טוב, כמי־תגים ועמדנות ויאמר מיני מתוקי מהר אירנא גויא מר ג ו ר ל פ ק י יפה תה אחד מהם, ובשראה לתמהונו הגי־הו לשאינם מ ת י צ ר תה א ר ץ — אבא בשתי ידיו מן השלחן את מר הבינבינים והעירונים, ה„מטקים" וה„קרבונים" וה„תחילים החשוודים" למינינים הבאים מחו"ר וזהב"ו וזללים מהם בעד אפי פלגים ושנה והוד את גבם כבה דרך החלון ו„ברוך שפ־טרני!"...

* * *

עכשיו נעוב דברי חול בת"א וג־עסק בדברי קדש.

נוסע אני בהושענא־רבה זו במכ־ונית „המהיר" מת"א לירושלים כ־די לישב ליהר צעיר מת"א, ובשעתי־ים נוסעים יחד במכונית מה לם עושים? משיחתם הם על לא נער רא עד שנתגלגלה ושיחתי על השמאי.

— נפגשתי היום — אומר לי רבי ני לביהר — בבעל בית חרשת ידוע של יציקה בת"א, שהרך לעבודתי ושא־לתיו: מה זאת, ר' יהודי? הן היום „הושענא־רבה" בעולם ואתה הולך לעבודה? מילא, אני והרי כוהר ולי־סע לרגלי מסחרי, אבל א ת ה הרי יכולת לסגור ליום אחד את בית החר־השת שלך לכבוד יו"ט בא"י?

— מה? — ענה לי חשני — „בי אני בעל בית החרשת שלי? הרא ה ב ר ה„בעליבתים" אצלי, הפועלים שלי, ולא אני!... בראשון לבאי דרישי־תי מהם לעבוד ולסגור את בית החרשת מפני ששה ה ג ב, גם הנקרבוים, אומרים הם, התיר לפועלים לשבות ביום הזה, והיום הושענא־רבה ביום הגבוה. בקשתי מהם לסגור וזה, והפו־עים, החליטו דוקא לעבוד מפני שזהו הגיג...

* * *

וישוב מעשה בהושענא־רבה אבל לא בת"א אלא בירושלים עיר הקודש, בבית הכנסת של „אחוה".

בשבוע זו אותה רה רמישם יהודיה אמריקאית אחת, שבוך איתה היום בעושר לבנים ובנות, בלי עין הרע, ירעה והנתה הישאיר את כר משפחתה באמריקה ובאה לא"י, ידר את בנה הצעירה בזקוניה הביאה עמה כדי שיאמר אחריה „קדיש" אחרי מאה ועשרים שנה.

הבן השתרר ללמד „עברית", כלו לו את כל האב והגיע לידי מקרא פשוט של אותיות גדולות בסדור ובמה זה, וביום הושענא רבה, כשיצא הגדיר בבית הכנסת מזוין בלולבים ובאתרוגים, בהקפות ולנענועים, נספח אף הוא אל הגדוד, ואולם אחדים משכניו הצעירים, רציים ופוחזים, הם הן להם רצון ופתחו לו במחזור במקום תפלת „הושענות" בתבאת כפורות...

הבחור לנו הביט ות ך המחזור בתרנגול ב„בני אדם" וכשחזן קרא בקול: „אני והו הושיעא־נא!", ענה אחריו אף הוא בקול: „זו כפר־תי! זו חליפתי! זו תמורתי!" עד גמירא.

נו" רייער את הצחוק שפרץ מפי המתפללים ומ„ש והלול השב שגרמו בשקים לרוש, ולראוי, ריש"ע, שכר ליהודית של האם, המסכנת בי ב החוא רק על ראשם של שונאי ציון יחולו!

ובילת ראש רדית במיתה באר רבות ימים עד שבנה ירע לומר „קדיש", כרבעי!...

* * *

ומספר לי יהודי מחיפה מעשה נאה זה — מהר יהגים „הזמיבירהו ראיב" האחרונים:

כידוע, מתרבים הזוגים ישיבוחי צבור בארצנו והקדישה לפני „ימים נוראים" ואפילו פיזהרים וינוגים הייר כים ונעשים להזוגים, ולא „זוגים" כתם אלא חזן מפורסם מאירופה, הזן מקו יום יבו.

יהודי אחד מבודדי המיפלסטינה בעירנו, שבכל ימות השנה הוא מבכר שירי תרבות ונודו בערב חדש ויהדי פים לו מודעת יהודית, שבת לו את אירם הראשון „עדן" ועבר לפני יהדי בת — איזו בזכות נדירי יהדי — ויבואו נרעיני? א ין יהוב!

מגר כרטיסים, ועמדו כרגים והתחיל בתפלה, ולא לו שנים לו כרי לגים אלא ענבר כבודו ובעצמו בתיר של ח צבור יבואו! גם יהיה כי מה לא עושה יהודי ומשה„ב הזן בעבור כדי נבה?

עמד לו מורי דרדין אחד, קנה הפנקסים לגבר את רשויות הראשי־נה של הכרטיסים (ומד את המראבר בהצגות האפיטיאטרון, לתבדון) יהדי שב לו בהור והו מזכר בעת יישיע את „כל נדרי" חנם אין כסף — אבל מעה, כנראה, מיד כרכבו ופתח האי רב הגיש בו החזן ועמד ומתפלל: „גיוואראיינ־פע!" כרשון הזוגים ג"א: הוציאו את הבחור הזה, שנכנס בלי כרטיס לא — אעמוד מתפלל! יבר — לא היעורו שיש מעות ומעו־נות והוציאו את הדרין מבית יהב־כת ירק או הוד הזן והתפלל.

האם אין בזה כישום הזוי לדר־רש? שגרים תשבי־תיפה.

* * *

ועוד ביום 18 ההו' ווי 1924, לפני ארבע שנים ויותר, הודיע העתון האמריקאי הגדול „ניו יורק טיימס" של היהודי א ו ה ב בשם כתבו מא"י בהגיגות נרוהה כי ה ר ד ו נ הוא אחד התענוגים הכי פופולריים יהודי מצויים בא"י. אין לך בית כמעט שאין שם רדיו, וכל כך למה? — מפני הרשיון שנתנה הממשלה לכל יהודי שיש יכיר בביתו מכונת רדיו אין להפלגתיות יתן להפצתן אל החוץ.

ולא עוד אלא, שתכניות הרדיו הן בעברית, בשפת ה„בי־בל" — ושם עם היות הממשל ריום הודה, שהביאה את שפתנו לרשי־מית, ואפילו האיפיד לא"י ניתנת הרדיו רבים מתיירים להתב־נית של חריצי"...

כפתור ופרח! וכל בעברית, ואנ־חנו לא ידענו!

ואולי עכשיו ידענו כי אמריקה היא קרובה יותר מתעמל, ולא לאיה:

הידיעה ע"א השעריה אצל חבי־תר הגיעו ר ע מ ק זה להתחלת, ביום השלישי ב ע ו ב, ואחד שהגיע ראש הצוק „דבר", בעל עבר גוני אמריקה — הודים נתפרסמו מכר קהל ע"א השעריה למחרת ביום ש ל ו ש י ב ב ו ר ה, ע"י הודיע עד של נמ"א.

רה כן בזה בעמר שהיא קרוב אריכי מרחק חמשה ימים בתלמיד רגיעת השמועה אחרי או שעות, ובד אמריקה הרחוקה מאתנו יותר משמשת אלפים פורסמה באויר נבוקה של "י ימים תבונותו ודע וזכר אחרי שעות מספר...

ואמריקה יותר קרובה היא אלינו אפילו מצפת, כמדות המבוש החדש, וראיה לדבר, שעדיין שם ביום הפורים ענג המחרתו עד שעה שלש אחה„צ, ולא שמענו ולא ידענו כלום, בעוד עי־תונוי ניו יורק ואיבגרלין כבר ידעו מאז המבקר את כל הפרטים שנעשו כאן בא"י...

עז מות